

Nationalräkenskaperna

Föreställningen om ett ekonomiskt kretslopp kom till uttryck redan i en skrift från år 1758, *Tableau économique*, som till författare hade Francois Quesnay. Han var den främste företrädaren för fysiokraterna, och om honom har det sagts, att han var den förste som gav nationalekonomi karaktär av vetenskap.

Bristen på ekonomisk statistik gjorde, att *Tableau économique* måste bygga på antagna siffror. Bortsett från detta var den något av en nationalräkenskap och belyste det kretslopp, som jordbrukets och industrins årliga produktionsresultat gav upphov till, liksom den slutliga fördelningen av detsamma.

För Quesnay, som var läkare, låg likheten mellan det ekonomiska kretsloppet och blodcirkulationen nära till hands. Vid en tid då man trodde att guld och silver utgjorde ett lands rikedom hävdade Quesnay, att välståndet i stället kom från den produktion som flöt fram ur folkhushållet.

Tableau économique kom också att betraktas som en märklig upptäckt, jämförbar med uppfinnandet av skrivkonsten och pengarna. Bland de besökare, som hos Quesnay studerade tablån, var en man från Skottland vid namn Adam Smith (1723-1790), som fått hedersnamnet "nationalekonomins fader".

Källa: Göran Gustavsson, Per Anders Örtendahl "Nationalräkenskap" Studentlitteratur Lund 1980.

Den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna

2.1 Inledning

I detta kapitel beskrivs översiktligt den offentliga sektorns inkomster och utgifter med hjälp av nationalräkenskapernas uppgifter. Den totala inkomsten av skatter och avgifter sätts också i relation till bruttonationalprodukten och utvecklingen av denna s.k. skattekvot beskrivs. Dessutom visas en mer detaljerad redovisning av vissa skatter. Kapitlet avslutas med en sammanställning över den offentliga sektorns utgifter uppdelade på ändamål (verksamhetsområden). En ny ändamålsklassificering, baserad på EU-standard, har införts. Den nya ändamålsfördelningen är genomförd för åren 1995 och framåt.

2.1.1 Kort om nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) är en statistisk sammanställning i kontoform över hela den svenska ekonomin med uppdelning på olika sektorer och olika slag av inkomster och utgifter. NR följer när det gäller begrepp, definitioner och klassificeringar det Europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS 1995). Omläggningen till ENS 1995 slutfördes i maj 1999 och omfattar data från och med 1993. Statistiska centralbyrån (SCB) har ansvaret för beräkningar och publicering av de svenska nationalräkenskaperna.

Indelning i sektorer

Indelningen i sektorer görs så att enheter med likartade ekonomiska förutsättningar förs samman. Företagssektorn svarar för produktion av marknadsförda varor samt icke finansiella och finansiella tjänster. Den offentliga sektorn producerar icke marknadsförda tjänster för individuell och kollektiv konsumtion samt omfördelar inkomster. Hushållssektorn slutligen omfattar alla fysiska personer såväl enskilda som grupper av individer (ideella organisationer och stiftelser). De är dels konsumenter, dels i förekommande fall egna företagare som producerar varor och tjänster.

I NR delas den offentliga sektorn upp i

tre delsektorer:

- Den statliga sektorn
- Socialförsäkringssektorn
- Den kommunala sektorn

Till den statliga sektorn räknas departementen och till dem hörande myndigheter och inrättningar. De statliga affärsverken, Luftfartsverket, Sjöfartsverket och Affärsverket svenska kraftnät, ingår dock inte bland myndigheterna i nationalräkenskaperna utan räknas till företagssektorn. Detsamma gäller de statliga bolagen, t.ex. Vattenfall AB och Svenska Spel AB. Den allmänna sjukförsäkringen (inkl. föräldraförsäkringen) och arbetslöshetsförsäkringen har i och med omläggningen av NR flyttats över till den statliga sektorn. Tidigare låg dessa försäkringar i socialförsäkringssektorn.

Till socialförsäkringssektorn i NR räknas AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten (PPM). Från och med 2007 räknas PPM till den finansiella sektorn och sparandet förs till hushållssektorn i stället för, som nu, till den offentliga sektorn.

Den kommunala sektorn omfattar i denna indelning primärkommuner, landsting och (t.o.m. år 1999) kyrkokommuner.

Viktiga summeringar

Nationalräkenskaperna innehåller ett antal viktiga summeringar t.ex. av hushållens konsumtionsutgifter och investeringar. Utvecklingen av dessa aggregat används i den samhällsekonomiska analysen som underlag för ekonomisk-politiska beslut. Den kanske mest kända summeringen är bruttonationalprodukten (BNP) som är ett mått på den totala produktionen av varor och tjänster i landet och som kan fördelas på slutlig användning i form av konsumtion, investering och export. Sveriges BNP (till marknadspris) uppgick år 2004 preliminärt till 2 546 miljarder kronor. Detta värde svarar mot inkomster för de anställda (löner), för företagare och kapitalägare (vinster) och för den offentliga

sektorn (övriga produktionsskatter minus subventioner).

Svarta inkomster i nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) ska avspegla all ekonomisk verksamhet. Det betyder att även s.k. svarta inkomster ska inkluderas. Kalkylerna av de svarta inkomsternas totala omfattning baseras i huvudsak på inbyggda avstämningsmöjligheter inom ramen för NR-systemet. Dessa bygger på identiteten mellan inkomster och utgifter. Den omfattande ekonomiska statistiken, som ligger till grund för NR, visar för ekonomin som helhet genomgående högre värden för utgifter än för inkomster. Orsa-

ken kan t.ex. vara att inköp i detaljhandeln sker med pengar som inte deklarerats som inkomst. Inköpet kommer med som utgift i statistiken efter rapport från detaljhandeln medan inkomsten inte registreras. I NR-kalkylerna förekommer även vissa tillägg för ej rapporterade utgifter. Branscher som berörs är bland annat byggnadsindustri, restauranger och åkerier. Den skillnad som uppkommer mellan inkomster och utgifter tolkas som icke deklarerade inkomster (av tjänst eller näringsverksamhet) i hushållen. Värdet har under senare år varit drygt 100 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 5 procent av BNP.

2.1 Tabell

Offentliga sektorns inkomster och utgifter 1993, 1998-2004, löpande priser, mdkr Revenue and expenditure of general government sector (consolidated) 1993, 1998-2004, current prices, BSEK

Inkomsts- och utgiftsslag Revenues and expenditures	1993	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Inkomster (Revenue)	911	1 186	1 247	1 318	1 295	1 305	1 370	1 432
Skatter (Taxes)	562	761	845	856	830	825	881	933
Löpande inkomst- o förmögenh.skatter (Current taxes on income and wealth)	301	422	461	493	453	423	460	499
Skatter på produktion och import (Taxes on production and imports)	260	337	382	360	374	399	418	432
Kapitalskatter (Capital taxes)	1	2	2	3	3	3	3	3
Socialförsäkringsavgifter (Social security contributions)	199	277	264	319	337	347	350	359
Arbetsgivaravgifter (Employers' contributions)	186	212	197	247	263	270	270	277
Egenföretagaravgifter (Social security contributions for self-employed)	5	5	4	6	6	7	7	7
Allmänna egenavgifter (General social security contributions)	8	59	62	66	68	71	74	75
Ränteinkomster (Interests)	75	55	46	44	28	25	23	25
Övriga inkomster (Other revenues)	74	93	93	100	100	108	115	115
Utgifter (Expenditures)	1 087	1 148	1 199	1 207	1 236	1 318	1 372	1 397
Transfereringar (Transfers)	603	564	569	566	559	587	610	619
Ränteutgifter (Interests)	90	108	99	90	70	77	58	51
Subventioner (Subsidies)	69	43	42	35	34	36	37	37
Sociala förmåner till hushåll (Social contributions)	349	368	378	384	394	411	445	459
Bidrag till hushållens ideella organisationer (Current transfers to NPISHs)	14	13	13	15	16	16	16	17
Internationell verksamhet (Current international cooperation)	8	18	20	22	24	25	29	32
Övriga löpande transfereringar (Other current transfers)	5	8	6	12	13	15	15	17
Kapitaltransfereringar (Capital transfers)	68	6	11	7	7	7	8	7
Konsumtionsutgifter (Final consumption expenditures)	454	541	569	583	613	657	691	706
Investeringar (Gross capital formation)	31	42	60	58	64	73	71	72
Finansiellt sparande (Inkomster-utgifter) (Net borrowing/net lending)	-176	38	49	110	59	-12	-2	35
Statliga sektorn (Central government sector)	-203	9	88	58	167	-44	-43	-14
Socialförsäkringssektorn (Social security sector)	31	25	-41	48	-104	45	47	48
Kommunala sektorn (Local government sector)	-5	4	2	5	-4	-13	-7	2
Finansiellt sparande i relation till BNP i procent (Net borrowing/net lending i relation to GDP, percent)	-11	2	2	5	3	-1	-0	1

Anm: Vissa belopp för år 2003 och 2004 är preliminära

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna; Statistics Sweden, National Accounts

Mervärdesskatt i offentlig sektor

I november 2002 publicerade NR räkenskaper med revideringar införda avseende 1993 och framåt. Den största förändringen var införandet av mervärdesskatt i offentlig sektor. Detta medförde en ökning av BNP från 34 miljarder kronor år 1993 till och 49 miljarder kronor år 2003. I publiceringen i november 2003 justerades mervärdesskatten med ett avdrag för moms i skattepliktig verksamhet. Storleksordningen är inom intervallet 1,5 till 2,5 miljarder kronor under perioden 1993 och framåt. Det finansiella sparandet däremot påverkades inte av ovanstående revideringar. I det första fallet uppvägs de ökade skatteintäkterna av pålagd mervärdesskatt på statlig konsumtion, investeringar och sociala naturaförmåner (tidigare benämnt direktkonsumtion) samt av ökade statsbidrag till kommunsektorn motsvarande pålagd mervärdesskatt på kommunal konsumtion, investeringar och sociala naturaförmåner. På motsvarande sätt minskar pålagd mervärdesskatt på konsumtion i det andra fallet. En ytterligare revidering som påverkar mervärdesskatten fr.o.m. november 2003 är att den s.k. UK-rabatten (avgift som Sverige betalar till EU) förs som löpande transferering och som en skatteintäkt. Tidigare fördes denna i posten mervärdesskatter till EU. Detta påverkar inte heller det finansiella sparandet.

2.2 Offentliga sektorns inkomster och utgifter

I 2.1 Tabell redovisas den offentliga sektorns inkomster, utgifter och finansiella sparande för 1993 och för perioden 1998-2004. För att visa den konsoliderade offentliga sektorns transaktioner med samhällsekonomin i övrigt, har överföringar mellan olika delar av sektorn tagits bort, t.ex. statsbidrag till kommuner.

2.2.1 Skatterna ökar sin andel av offentliga sektorns inkomster

Den offentliga sektorns inkomster har i tabellen delats upp i skatter, socialförsäkringsavgifter, ränteinkomster och övriga inkomster. Skatterna, i sin tur, är uppdelade på löpande inkomst- och förmögenhetsskatter, skatter på produktion och import och kapitalsskatter. Dessa skatter presenteras mer utförligt i avsnitt 2.3.1. Socialförsäkringsavgifterna består av

arbetsgivaravgifter, egenföretagaravgifter och allmänna egenavgifter. Ränteinkomsterna avser främst AP-fondernas avkastning. Övriga inkomster består bl.a. av överskott från affärsverksamhet och aktieutdelningar.

I 2.1 Tabell visas hur de olika inkomstposterna i den offentliga sektorn förändrats under perioden. Skatter och socialavgifter har ökat från 84 till 90 procent, medan andelen övriga inkomster, främst bestående av räntor och utdelningar, har sjunkit från 16 till 10 procent.

Skatternas andel av totala inkomsterna har ökat från 62 till 65 procent och var som högst 1999 med 68 procent. Hushållens inkomstsskatter var 29 procent 1993 och som högst 30 procent 1999. 2004 är hushållens andel 28 procent. Företagens inkomstsskatt hade andelen 3 procent 1993 och som högst 6 procent 2000. 2004 är företagens andel nästan 6 procent.

2.2.2 Offentliga sektorns utgifter – konsumtion större än transfereringar

Den offentliga sektorns utgifter kan delas upp i transfereringar, konsumtionsutgifter och investeringar. Transfereringar är utgifter som innebär en överföring av medel från den offentliga sektorn till andra sektorer av ekonomin, t.ex. utbetalningar av pensioner och barnbidrag till hushållen och utbetalningar av räntesubventioner till företagen. Transfereringsutgifterna till internationell verksamhet avser u-landsbistånd men även utgifter till bl.a. FN och från år 1995 också den avgift, baserad på bruttonationalinkomsten, som Sverige betalar till EU. Ränteutgifterna består till största delen av statsskuld räntor.

Med konsumtionsutgifter menas bl.a. utgifter för löner till anställda inom den offentliga sektorn samt utgifter för inköp av varor och tjänster. Även varor och tjänster, med socialt ändamål, som den offentliga sektorn köper från företagssektorn och som ges direkt till hushållen, t.ex. privat läkarvård och läkemedel, ingår i de offentliga konsumtionsutgifterna.

Investeringar slutligen avser utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar som byggnader, anläggningar, maskiner och fordon. Även egenutvecklad datorprogramvara ingår.

På motsvarande sätt som för inkomsterna kan utgiftsandelar beräknas. De totala transfereringsutgifternas andel av

den offentliga sektorns utgifter har minskat från 55 till 44 procent under den redovisade perioden. För konsumtionsutgifterna har andelen ökat från 42 till 51 procent och investeringsutgifternas andel har varierat mellan 3 och 6 procent med ett snitt på 5 procent. Från och med 1999 har konsumtionen varit större än transfereringarna.

Transfereringsutgifternas andel var högst för år 1993 vilket främst berodde på de stora belopp som då betalades ut som bankstöd i form av kapitaltransfereringar.

2.2.3 Offentliga sektorns finansiella sparande positivt

Den offentliga sektorns finansiella sparande är lika med skillnaden mellan sektorns totala inkomster och totala utgifter. Det finansiella sparandet var negativt för åren 1993-1997 (2.1 Tabell), från och med 1998 är det finansiella sparandet positivt utom för 2002-2003 då sparandet var negativt, dock inte på samma nivåer som under perioden 1993-1997. Det är främst staten som bidragit till utvecklingen, inte minst genom förändringen i ränteutgifterna för den statliga upplåningen. Från och med år 1997 har avbetalning av statskulden kunnat ske samtidigt som räntenivåerna sjunkit, vilket medfört minskade ränteutgifter som bidragit till ett förbättrat finansiellt sparande.

För socialförsäkringssektorn, som försämrade sitt finansiella sparande åren 1993-1997, vände utvecklingen 1998 då AP-fondernas fastigheter såldes ut. År 1999 byttes de positiva siffrorna mot ett negativt finansiellt sparande vilket berodde på den stora kapitalöverföringen till staten i samband med den nya pensionsreformen. År 2000 och 2001 kompensades kapitalöverföringarna på 45 respektive 155 miljarder kronor i viss mån av överföringarna i motsatt riktning i form av ålderspensionsavgifter och överföringar till premiepensionsmyndigheten. För socialförsäkringssektorn blev det finansiella sparandet dessa år plus 48 respektive minus 104 miljarder kronor. Åren 2002-2003 är överskottet mellan 40 och 50 miljarder kronor. Det finansiella sparandet för staten uppgick åren 2000 och 2001 till plus 58 respektive 167 miljarder kronor. År 2002-2004 var statens finansiella sparande negativt, med en förbättring från minus 43 till minus 14 miljarder kronor mellan 2003 och 2004. Offentliga sektorns finansiella sparande uppgick år 2004 till 35 miljarder kronor.

Av 2.1 Tabell framgår den offentliga sektorns finansiella sparande ställt i relation till BNP. Detta relationstal har under senare tid fått ökad uppmärksamhet främst till följd av att ett av de s.k. konvergenskrav som ställs för deltagande i EU:s monetära union är att den konsoliderade offentliga sektorns underskott inte får överstiga tre procent av BNP. Numera visar talet hur väl länderna följer den s.k. stabilitetspakten.

Speciella rapporteringar av den offentliga sektorns finansiella sparande görs till EU för bedömning av konvergenskriterierna. I EU-rapporteringen definieras ränteutgifterna på ett annat sätt än i de ordinarie NR-beräkningarna. Räntor på skuldbytesavtal och liknande finansiella instrument ska inkluderas i ränteutgifterna i EU-rapporteringen, men inte i övriga beräkningar.

2.3 Totala skatter och skatte- och avgiftskvoten

2.3.1 Skatter i nationalräkenssystemet

I NR:s skatter ingår löpande inkomst- och förmögenhetsskatter, skatter på produktion och import och kapitalsskatter. Skatter på produktion och import uttaxeras både av EU och av den offentliga sektorn medan de andra typerna av skatter endast uttaxeras av den offentliga sektorn. I NR bokförs skatter vid den tidpunkt då skattskyldigheten inträffar. Endast skatter som är styrkta av taxering, deklaration eller liknande tas med. Skatter som är styrkta av taxering, men som aldrig betalas, ska inte ingå. NR gör en skattning av de ej inbetalda skatterna genom att fördela uppkomna underskott på skattekontona på olika skatteslag.

Statsbudgetens (SB) skatteinkomster skiljer sig från NR:s när det gäller bokföringstidpunkt och innehåll. I SB är inkomsterna ofta kassamässiga medan de i NR är mer intäktsmässiga. Det innebär att en skatteinkomst kan hamna på olika år i SB och NR. En övergång till periodiserade skatter har påbörjats även vad gäller SB. Till skillnad mot i NR ingår i SB:s skatter även socialförsäkringsavgifter. Uppgifter för mervärdesskatten bygger på deklarationer samt för mindre belopp även taxeringar.

En ny metod för att beräkna inkomstskatterna gäller i NR från och med publiceringen av NR i november 2003. En omläggning av beräkningen av inkomstskatter för hushåll och företag har gjorts.

2.2 Tabell

Löpande inkomst- och förmögenhetsskatter på produktion och import fördelade på skatteslag, löpande priser, mdkr

Current taxes on income and wealth and taxes on production on imports by type of tax, current prices, BSEK

	1993	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Löpande inkomst och förmögenhetsskatter <i>(Current taxes on income and wealth)</i>	301	422	461	493	453	423	460	499
Hushåll (<i>Households</i>)	272	369	396	407	391	373	402	420
Förmögenhetsskatt (<i>Tax on net wealth</i>)	3	6	8	8	6	4	5	5
Lotterivinstskatt (<i>Lottery prize tax</i>)	0	0	0	0	0	0	0	0
Avkastningsskatt (<i>Tax on holding gains</i>)	4	8	6	9	9	8	8	8
Motorfordonsskatt (<i>Tax, motor vehicles</i>)	2	4	4	4	4	4	5	5
Inkomstskatt (<i>Tax on income</i>)	263	352	377	386	372	357	384	401
Statlig (<i>Central government</i>)	20	45	55	50	13	-22	-19	-20
Kommunal (<i>Local government</i>)	243	306	322	336	359	379	403	421
Bolag (<i>Companies</i>)	29	53	65	85	62	50	59	79
Förmögenhetsskatt (<i>Tax on net wealth</i>)	0	0	0	0	0	0	0	0
Inkomstskatt icke-finansiella företag (<i>Tax on income, non-financial enterprises</i>)	22	36	47	63	46	39	59	79
Inkomstskatt, finansiella företag (<i>Tax on income, financial enterprises</i>)	7	17	18	22	16	10
Skatter på produktion och import <i>(Taxes on production and imports)</i>	260	350	393	372	385	408	427	439
Produktskatter (<i>Taxes on goods and services</i>)	231	262	273	281	294	309	322	332
Mervärdesskatter (<i>Value added taxes</i>)	155	177	188	195	205	216	225	233
Statlig (<i>Central government</i>)	155	168	180	187	197	211	220	230
EU (<i>European Union</i>)	..	9	7	8	7	5	5	3
Importtullar (<i>Import duties</i>)	5	3	3	4	3	3	3	4
Statlig (<i>Central government</i>)	5	-
EU (<i>European Union</i>)	..	3	3	4	3	3	3	4
Skatt på bränslen (<i>Tax on fuel</i>)	31	40	40	39	41	43	45	45
Skatt på elektrisk kraft (<i>Tax on electrical power</i>)	8	13	13	13	13	15	16	18
Skatt på drycker (<i>Tax on beverages</i>)	11	10	11	11	11	11	11	10
Tobaksskatt (<i>Tax on tobacco</i>)	7	7	7	8	8	8	8	8
Skatt på finansiella- o kapitaltransaktioner (<i>Tax on financial and capital transactions</i>)	5	4	4	5	5	6	6	7
Försäljningskatt på motorfordon (<i>Registration tax, motor vehicles</i>)	1	0	0	0	-0	0	-	-
Skatt på spel och lotterier (<i>Tax on gambling and lotteries</i>)	3	1	1	1	1	1	1	1
Skatt på annonser och reklam (<i>Tax on advertising</i>)	1	1	1	1	1	1	1	1
Vinster från fiskala monopol (<i>Profits of fiscal monopolies</i>)	2	4	4	2	3	3	4	4
Övriga produktskatter (<i>Other taxes on goods and services</i>)	2	1	1	2	2	2	2	2
Statlig (<i>Central government</i>)	2	1	1	2	2	1	2	1
EU (<i>European Union</i>)	..	0	0	0	0	0	0	0
Övriga produktionsskatter (<i>Other taxes on production</i>)	29	88	119	91	91	98	105	107
Fastighetsskatt (<i>Real estate tax</i>)	14	25	23	23	21	24	24	25
Motorfordonsskatt (<i>Tax on the use of motor vehicles</i>)	2	2	3	3	3	3	3	3
Löneskatter (<i>Payroll taxes</i>)	10	57	90	61	63	67	73	75
Övriga produktionsskatter, övrigt (<i>Other taxes on production</i>)	3	3	3	5	4	5	5	5

Anm: Vissa belopp för år 2003 och 2004 är preliminära

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna; Statistics Sweden, National Accounts

Den tidigare metoden har ersatts av en mer strikt tillämpad upplupet-princip. Detta innebär att prognostiserade värden för slutregleringen används och prognosen förs till aktuellt år. Detta är huvudprincipen i ESA-95 och ska tillämpas om möjlighet föreligger. Finns inte information att tillämpa kan undantag medges. Detta var fallet i NR:s tidigare tillämpade skatteberäkningsmetod. Enligt den tidigare metoden har i NR till ett visst inkomstår förts dels debiterade skatter för året, dels slutregleringen som avser föregående års skatt och utgörs av skillnaden mellan slutligt taxerad skatt och preliminärt debiterad skatt.

Till ett visst inkomstår förs t.ex. resultat från skattetvister vilka kan härröra från flera år tillbaka. Denna bokföring är i enlighet med ESA-95 som, då upplupet-principen inte kan tillämpas, medger undantag från huvudprincipen och säger att en skatt kan registreras vid den tidpunkt då skyldigheten fastställs.

Löpande inkomst- och förmögenhetsskatter

De löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna består dels av inkomstskatter och dels av övriga löpande skatter. Inkomstskatterna omfattar bl.a. skatter på hushållsinkomster (t.ex. inkomster från anställning eller företagande), inkomster eller vinster i bolag, realisationsvinster och skatter på lotteri- eller spelvinster. Övriga löpande skatter omfattar bl.a. förmögenhetsskatter och hushållens motorfordonsskatt.

Från företagssektorn till hushållssektorn överförs de skatter som avser avkastning på pensionsreserver tillskrivna hushållen.

Skatter på produktion och import

Skatter på produktion och import är i första hand skatter som utgår på förbrukning av vissa varor och tjänster, t.ex. mervärdesskatt och energiskatt (i NR-systemet betecknade produktskatter). Som övriga produktionsskatter räknas i NR i princip även sådana lagstadgade socialavgifter som inte har en direkt förmånssida, dvs. för närvarande den allmänna löneavgiften, t.o.m. 1998 arbetarskyddsavgiften, den särskilda löneskatten och del av tilläggs-pensionsavgiften. Även fastighetsskatten ingår enligt NR:s definitioner i övriga produktionsskatter.

Kapitalskatter

Kapitalskatterna omfattar arvs- och gåvo-

skatten och andra oregelbundet uttaxerade skatter och avgifter på kapital. Fr.o.m. 17 december 2004 är dock arvs- och gåvoskatten avskaffad.

Skatterna har ökat

I och med att Sverige år 1995 blev medlem i EU så är bl.a. alla importtullar samt en del av mervärdesskatterna en del av EU:s skatteinkomster. Tidigare var dessa en del av svenska statens inkomster.

I 2.2 Tabell redovisas löpande inkomst- och förmögenhetsskatter och skatter på produktion och import fördelade på skatteslag för 1993 samt perioden 1998-2004. Inkomsterna från de löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna har ökat under perioden 1993-2004, från 301 miljarder kronor till 499 miljarder kronor. Hushållen svarar för den största andelen, mellan 83 och 90 procent under perioden. Bolagens andel av de löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna var 10 procent 1993, ökade sedan och nådde år 2000 17 procent för att sedan minska 2001-2003 och öka till 16 procent 2004. Ökningen i bolagens inkomstskatter 2004 förklaras delvis av att företag återfört periodiseringsfonder på grund av ändrade regler som innebär räntebeläggning av fonderna. 2000 var de löpande inkomst- och förmögenhetsskatterna höga, 493 miljarder kronor, till följd av ett högt skattetryck och stark tillväxt. Detta år uppgick också slutavstämningen på hushålls- och företagsskatterna till 83 miljarder kronor, det högsta värdet under den redovisade perioden. Slutavstämningen är skillnaden mellan preliminärt debiterad och fastställd skatt och avser till största delen skatt på realisationsvinster.

Inkomsterna från skatter på produktion och import har ökat åren 1993-2004, från 260 miljarder kronor till 439 miljarder kronor. Produktskatterna har ökat med 101 miljarder kronor och övriga produktionsskatter med 78 miljarder kronor. Det är framförallt fastighetsskatten och löneskatterna som har bidragit till ökningen av övriga produktionsskatter. Bland löneskatterna redovisas den allmänna löneavgiften, vilken återinfördes i och med EU-inträdet. Den uppgick till 10 miljarder kronor år 1995 och 32 miljarder kronor år 2004. Det procentuella uttaget för den allmänna löneavgiften var 1,5 procent år 1995, 8,04 procent år 1999 och sjönk sedan till 3,09 procent år 2000 i enlighet med pensionsöverenskommelsen år 1999. År 2004 var

uttaget 3,13 procent. Ökningen av produktskatter förklaras av ökade mervärdesskatter och skatter på bränslen och elektrisk kraft.

2.3.2 Lägre skattekvot åren efter 2000

I den ekonomiska debatten används ofta uppgifter om såväl olika slag av skatte- eller avgiftsbelopp ställda i relation till BNP som den totala summan av skatter och avgifter ställd i relation till BNP. I det senare fallet brukar begreppet (total) skattekvot användas. Förändringar i denna kvot beror givetvis på förändringar både av skatte- och avgiftsuttagen och av BNP. Även andra förändringar kan påverka kvoten, t.ex. förändringar av betalningsrutiner. Den är däremot opåverkad av om

exempelvis en lagstadgad socialavgift tas ut som en arbetsgivaravgift eller som en allmän egenavgift.

2.3 Tabell visar hur den totala skattekvoten för perioden 1993-2004 varierat mellan 49 och 54 procent. 2004 är skattekvoten 51 procent. I och med att metoden för bl.a. beräkning av inkomstskatter ändrats (se avsnitt 2.3.1) så har serien förändrats jämfört med tidigare publicerade serier. Mervärdesskatt för offentlig sektor ingår även i statens skatteintäkter sedan publiceringen i november 2002. BNP har höjts med motsvarande belopp och effekten av mervärdesskatt för offentlig sektor påverkar inte skattekvoten, men ger effekten av ett nivåskifte. Se ovan under delrubrik i kapitel 2.1.1.

2.3 Tabell

Tabell BNP i miljarder kronor och skattekvoten, procent av BNP
GDP in BSEK and total tax revenues, as percentage of GDP

År Year	BNP, mdkr GDP, BSEK	Skattekvoten, % av BNP Total tax revenue, % of GDP		
		Totalt, total	därav, there of	
		Löpande inkomsts- och förmögenhetsskatter samt kapitalskatter Current taxes on income, net wealth and capital taxes	Skatter på produktion och import Taxes on production and imports	Sociala avgifter Social security contributions
1993	1 544	49	20	13
1994	1 646	49	20	13
1995	1 770	50	20	13
1996	1 815	52	21	14
1997	1 888	53	22	14
1998	1 972	53	22	14
1999	2 077	54	22	13
2000	2 195	54	23	15
2001	2 269	52	20	15
2002	2 353	50	18	15
2003	2 438	51	19	14
2004	2 546	51	20	14

Anm: Vissa belopp för år 2003 och 2004 är preliminära

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna; Statistics Sweden, National Accounts

2.4 Offentliga sektorns utgifter per ändamål.

En ny ändamålsfördelning som följer EU-standard har införts för åren 1995 och framåt. Den nya ändamålsklassificeringen har tio huvudgrupper mot fjorton i den förra. 2.5 Tabell innehåller den nya ändamålsfördelningen av offentliga sektorns

utgifter för åren 1995-2003.

Ändamålen försvar och samhällsskydd, ändamål två och tre, är oförändrade. Till allmän offentlig förvaltning, ändamål ett, är nu fört de poster som förr var ofördelade på ändamål fjorton, i huvudsak räntor på statskulden. De gamla ändamålen nio till tretton återfinns i nya ändamålet Näringslivsfrågor.

2.4 Tabell

Totala offentliga utgifter per ändamål år 2003, mdkr, löpande priser

General government's expenditures by objective and sector year 2003, BSEK, current prices

Ändamål	Totalt**		Stat		Social-försäkring		Primärkommuner		Landsting	
	Totalt**		Central gov.		Social security		Municipal councils		County councils	
	Mdkr BSEK	%	Mdkr BSEK	%	Mdkr BSEK	%	Mdkr BSEK	%	Mdkr BSEK	%
COFOG*										
01 Allmän offentlig förvaltning (General public services)	169	12	193	24	-	-	36	9	5	3
011 Verkställande och lagstiftande organ, ekonomi- och skatteförvaltning, utrikesförvaltning (Executive and legislative organs, financial and fiscal affairs)	40	3	46	6	0	0	1	1
012 Internationellt ekonomiskt bistånd (Foreign economic aid)	16	1	16	2
013 Allmänna förvaltningstjänster (General services)	33	2	10	1	27	7	3	1
014 Grundforskning (Basic research)	20	1	21	3	0	0	0	0
015 FoU Allmän offentlig förvaltning (R&D General public services)
016 Övrig allmän offentlig förvaltning (General public services n.e.c.)	2	0	0	0	1	0
017 Skuldtransaktioner avseende offentliga sektorn (Public debt transactions)	58	4	51	6	7	2	1	1
018 Allmänna transfereringar mellan olika delsektorer inom den offentliga sektorn (Transfers of a general character between different levels of government)	0	0	50	6	0	0
02 Försvar (Defence)	49	4	49	6	0	0
021 Militärt försvar (Military defence)	46	3	46	6	0	0
022 Civilt försvar (Civil defence)	2	0	2	0	0	0
023 Internationellt militärt bistånd (Foreign military aid)	0	0	0	0
024 FoU Försvar (R&D Defence)	0	0	0	0
025 Övrigt försvar (Defence n.e.c.)	0	0	0	0
03 Samhällsskydd och rättsskipning (Public order and safety)	37	3	30	4	7	2
031 Polisverksamhet (Police services)	17	1	17	2
032 Brand- och räddningsverksamhet (Fire-protection services)	7	1	1	0	7	2
033 Rättsskipning (Law courts)	7	1	7	1
034 Kriminalvård (Prisons)	6	0	6	1	0	0
035 FoU Samhällsskydd och rättsskipning (R&D Public order and safety)
036 Övrigt samhällsskydd och rättsskipning (Public order and safety n.e.c.)	0	0	0	0
04 Näringslivsfrågor (Economic affairs)	107	8	81	10	22	6	8	4
041 Övergripande handels-, näringslivs och arbetsmarknadsfrågor (General economic, commercial and labour affairs)	23	2	20	2	3	1	0	0
042 Jordbruk, skogsbruk, fiske och jakt (Agriculture, forestry, fishing and hunting)	4	0	4	1	0	0
043 Bränsle och energi (Fuel and energy)	1	0	1	0	0	0
044 Utvinning av mineral samt tillverkning och byggnadsverksamhet (Mining, manufacturing and construction)	0	0	0	0
045 Transporter (Transport)	73	5	51	6	18	4	7	4
046 Kommunikationer (Communication)	2	0	2	0
047 Andra näringsgrenar (Other industries)	1	0	0	0	1	0	0	0
048 FoU näringslivsfrågor (R&D Economic affairs)	2	0	2	0	0	0	0	0
049 Övriga ekonomiska frågor (Economic affairs n.e.c.)	-0	-0	-0	-0
05 Miljöskydd (Environmental protection)	4	0	4	0	1	0
051 Avfallshantering (Waste management)	1	0	1	0	0	0
052 Hantering av avloppsvatten (Waste water management)	-	-	-	-

053	Föreningsskydd (Pollution abatement)	0	0	0	0		
054	Skydd av biologisk mångfald och landskap (Protection of biodiversity and landscape)	1	0	1	0		
055	FoU Miljöskydd (R&D Environmental protection)	0	0	1	0		
056	Övrigt miljöskydd (Environmental protection n.e.c.)	2	0	1	0	..	1	0	..		
06	Bostadsförsörjning och samhällsutveckling (Housing and community amenity)	13	1	5	1	..	9	2	0	0	
061	Bostadsförsörjning (Housing development)	5	0	3	0	..	3	1	
062	Samhällsutveckling (Community development)	6	0	2	0	..	4	1	0	0	
063	Vattenförsörjning (Water supply)	2	0	2	1	
064	Gatubelysning (Street lighting)	
065	FoU Bostadsförsörjning och samhällsutveckling (R&D Housing and community amenities)	0	0	0	0	
066	Övrigt, bostadsförsörjning och samhällsutveckling (Housing and community amenities n.e.c.)	
07	Hälso- och sjukvård (Health)	177	13	30	4	..	2	0	171	88	
071	Medicinska produkter, apparater och anordningar (Medical products, appliances and equipment)	24	2	19	2	..	1	0	23	12	
072	Öppen sjukvård (Outpatient services)	74	5	6	1	..	1	0	70	36	
073	Sluten sjukhusvård (Hospital services)	56	4	2	0	..	1	0	55	28	
074	Folkhälsovård (Public health services)	3	0	0	0	..	0	0	3	1	
075	FoU Hälso- och sjukvård (R&D Health)	1	0	0	0	..	0	0	2	1	
076	Övrig hälso- och sjukvård (Health n.e.c.)	19	1	3	0	..	0	0	18	9	
08	Fritidsverksamhet, kultur och religion (Recreation, culture and religion)	27	2	8	1	..	20	5	2	1	
081	Fritids- och idrottsverksamhet (Recreational and sporting services)	11	1	1	0	..	10	3	
082	Kulturell verksamhet (Cultural services)	15	1	5	1	..	9	2	2	1	
083	Radio-, TV- och förlagsverksamhet (Broadcasting and publishing services)	1	0	1	0	
084	Religiös verksamhet och annan samhällsverksamhet (Religious and other community services)	0	0	0	0	..	0	0	0	0	
085	FoU Fritidsverksamhet, kultur och religion (R&D Recreation, culture and religion)	0	0	0	0	
086	Övrig fritidsverksamhet, kultur och religion (Recreation, culture and religion n.e.c.)	0	0	0	0	
09	Utbildning (Education)	192	14	57	7	..	145	37	2	1	
091	Förskoleutbildning samt grundskoleutbildning årskurs 1-6 (Pre-primary and primary education)	111	8	9	1	..	108	27	
092	Grundskoleutbildning årskurs 7-9 och gymnasieutbildning (Secondary education)	35	3	2	0	..	35	9	0	0	
093	Eftergymnasial utbildning utom högskoleutbildning	0	0	0	0	..	0	0	0	0	
094	Högskoleutbildning (Tertiary education)	37	3	39	5	..	0	0	0	0	
095	Ej nivåbestämd utbildning (Education not definable by level)	6	0	5	1	..	2	0	1	1	
096	Stödtjänster till utbildning (Subsidiary services to education)	0	0	0	0	0	0	
097	FoU Utbildning (R&D Education)	0	0	0	0	
098	Övrig utbildning (Education n.e.c.)	2	0	2	0	
10	Socialt skydd (Social protection)	597	44	335	42	159	100	155	39	8	4
101	Sjukdom och funktionshinder (Sickness and disability)	139	10	115	14	..	29	7	1	0	
102	Ålderdom (Old age)	278	20	75	9	159	100	82	21	6	3
103	Efterlevande (Survivors)	16	1	16	2	
104	Familj och barn (Family and children)	70	5	51	6	..	24	6	0	0	
105	Arbetslöshet (Unemployment)	50	4	47	6	..	2	1	1	1	
106	Boende (Housing)	15	1	15	2	
107	Övrig social utsatthet (Social exclusion n.e.c.)	23	2	9	1	..	17	4	0	0	
108	FoU Socialt skydd (R&D Social protection)	1	0	1	0	0	0	
109	Övrigt socialt skydd (Social protection n.e.c.)	7	1	7	1	
Totalt (Total)		1 372	100	792	100	159	100	396	100	195	100

* Classification of Functions of Government

** Den offentliga sektorn är konsoliderad vilket resulterar i att delarna ej summerar till totalen. Consolidated

Anm: 2003 är preliminärt

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna. Statistics Sweden, National Accounts

2.4.1 Stor del av de offentliga utgifterna till socialt skydd

I 2.4 Tabell redovisas de totala offentliga utgifterna, dvs. summan av transfereringar, konsumtion och investeringar, fördelade på ändamål och sektor för år 2003. Tabellen är ändamålsfördelad på tresiffernivå.

Totala offentliga utgifter är konsoliderade (överföringar mellan olika delar av offentliga sektorn har tagits bort) och är därför inte lika med summan av delsektorernas utgifter. Investeringarna inkluderar sådana utförda inom sektorn men utanför myndighetsverksamheten. På detta sätt överensstämmer sektorns totala utgifter, dvs. de som redovisas i 2.1 Tabell med de ändamålsfördelade i 2.4 Tabell och 2.5 Tabell.

Av tabellen framgår att nästan hälften av offentliga sektorns utgifter, ca 44 procent, används till socialt skydd. Ändamålet ålderdom står för knappt hälften av dessa utgifter. I socialt skydd ingår såväl ekonomisk trygghet, dvs. ekonomiskt stöd avsett som gottgörelse vid minskad eller förlorad arbetsinkomst eller vid otillräcklig försörjningsförmåga, som social omsorg avseende främst omsorgsverksamhet till individer eller grupper av individer med särskilda behov, t.ex. barn, äldre eller funktionshindrade.

Statens och socialförsäkringens utgifter för socialt skydd avser huvudsakligen den ekonomiska tryggheten i form av t.ex. arbetslöshetsersättningar, barnbidrag, föräldrapenning, sjukpenning och pensioner.

Kommunernas utgifter för socialt skydd avser främst social omsorg som barnomsorg, vård och omsorg om äldre och funktionshindrade samt individ- och familjeomsorg. I primärkommunernas utgifter ingår också socialbidraget.

En stor utgift för den offentliga sektorn och framför allt för staten, är räntor på statsskulden. Räntan på statsskulden var 52 miljarder kronor för 2003 och ligger på ändamål 017 skuldtransaktioner avseende offentliga sektorn.

Den offentliga sektorns utgifter för hälso- och sjukvård utgör 13 procent av de totala utgifterna. Landstingens utgifter ligger till största delen inom hälso- och sjukvård med 88 procent av sektorns totala utgifter.

Utgifter för utbildning utgör 14 procent av den offentliga sektorns utgifter. För primärkommuner utgör utbildning den näst största utgiften med 37 procent av dess total. Av detta används det mesta till förskoleutbildning samt grundskoleutbildning årskurs 1-6.

2.4.2 Minskade utgifter för bostadsförsörjning och allmän offentlig förvaltning. Ökade utgifter för hälso- och sjukvård, utbildning samt socialt skydd.

I 2.5 Tabell visas totala offentliga utgifter samt delen sociala naturaförmåner (tidigare direktkonsumtion) åren 1995-2003 fördelade efter ändamål på två-siffernivå. Sociala naturaförmåner benämns i NR de varor och tjänster, med socialt ändamål, som den offentliga sektorn köper från företagen och ger direkt till hushållen, t.ex. privat läkarvård, läkemedel, färdtjänst, privat daghemsverksamhet och friskolor.

Med utgångspunkt i de i tabellen redovisade värdena kan de olika ändamålen andelar av de totala utgifterna beräknas.

Fördelningen mellan ändamålen har varit relativt stabil över redovisningsperioden med undantag för främst bostadsförsörjning och samhällsplanering, där utgifternas andel av totala utgifterna minskat från 4 till 1 procent under perioden. Det är de minskade räntebidragen som gör att andelen sjunker. Minskningen för detta utgiftsändamål var 32 miljarder kronor under perioden. För ett litet ändamål som miljöskydd är utvecklingen i förhållande till totala utgifter marginell, men utvecklingen i själva ändamålet är stor. Utgifter med ändamålet miljöskydd har ökat från 1,1 till 4,2 miljarder kronor under perioden. Ändamålet allmän offentlig förvaltning har minskat med 4 procentenheter till 12 procent. En stor del av minskningen förklaras av lägre statsskuldräntor.

Offentliga sektorns utgifter för fritidsverksamhet, kultur och rekreation har under perioden minskat med 6 miljarder kronor från 3 till 2 procentenheter av totalen.

För ändamålet näringslivsfrågor har andelen av totalen minskat med knappt en halv procentenhet till 7,8 procent år 2003.

Största ökningarna noteras för ändamålen hälso- och sjukvård, utbildning och socialt skydd. Andelen utgifter för hälso- och sjukvård har ökat med 3 procentenheter, till 13 procent av totalen, motsvarande 63 miljarder kronor. Andelen utgifter för utbildning har under perioden ökat med nästan 3 procentenheter till 14 procent. Ökningen motsvarar 62 miljarder kronor. Utgifterna för socialt skydd var 1995 41,3 procent av totala utgifter, 2003 var andelen 43,5 procent, en ökning med 124 miljarder kronor.

2.5 Tabell

Totala offentliga utgifter och därav sociala naturaförmåner (naturtransfereringar till hushållen) 1995-2003, mdkr, löpande priser

General government's total expenditures and of which social transfers in kind to households**, 1995-2003, BSEK, current prices

Ändamål COFOG*	År Year								
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
01 Allmän offentlig förvaltning (General public services)	187	187	201	191	182	193	169	183	169
02 Försvar (Defence)	44	46	46	47	50	51	49	49	49
03 Samhällskydd och rättsskipning, (Public order and safety)	25	26	26	28	30	30	33	35	37
04 Näringslivsfrågor (Economic affairs)	93	81	79	82	90	84	90	101	107
05 Miljöskydd (Environmental protection)	1	1	2	1	1	3	4	4	4
06 Bostadsförsörjning och samhällsplanering (Housing and community amenity)	45	42	32	27	21	12	13	12	13
07 Hälso- och sjukvård (Health)	114	120	121	127	135	141	153	167	177
därav sociala naturaförmåner (social transf. In kind to househ.)	22	25	22	25	27	34	37	44	46
08 Fritidsverksamhet, kultur och religion (Recreation, culture and religion)	33	34	34	35	37	24	25	26	27
därav sociala naturaförmåner (social transf. in kind to househ.)	0	0	0	0	0				
09 Utbildning (Education)	131	133	142	154	164	158	174	187	192
därav sociala naturaförmåner (social transf. in kind to househ.)	2	2	3	4	5	6	7	9	10
10 Socialt skydd (Social protection)	473	466	461	456	488	512	527	553	597
därav sociala naturaförmåner (social transf. In kind to househ.)	14	14	13	15	16	17	19	21	22
Totala offentliga utgifter (General government expenditures)	1 145	1 136	1 143	1 148	1 199	1 207	1 236	1 318	1 372
därav sociala naturaförmåner (social transf. In kind to househ.)	38	41	38	44	49	58	63	74	78

* Classification of Functions of Government

** Social transfers in kind related to expenditure on products supplied to households via market producers

Anm: 2003 är preliminärt

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna. Statistics Sweden, National Accounts

